

Protocol Pesten

O.b.s. Commissaris Gaarlandt
Rembrandtstraat 2
7948 AW Nijeveen
Tel.: 0522 491618
E-mail: info@obscommissarisgaarlandt.nl
Website: www.obscommissarisgaarlandt.nl

Protocol Pesten

Doel van het protocol

Met dit protocol willen we ouders informeren over hoe wij als school omgaan met pesten, de 'pester', de gepeste leerling en alle andere betrokkenen. Dit protocol beschrijft enkele voorwaarden die verbonden zijn aan pesten, algemene gegevens rondom pesten en het voorkomen van pesten. Daarnaast omschrijft het protocol een stappenplan omtrent ruzies en conflicten en gaat het dieper in op het signaleren van pestgedrag. Tot slot wordt hulp omtrent alle betrokkenen bij pestgedrag omschreven en worden er enkele adviezen gegeven.

Inleiding

Pesten komt (helaas) op iedere school voor, zo ook op de o.b.s. Commissaris Gaarlandtschool. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en serieus willen aanpakken.

Om deze aanpak inhoudelijk invulling te geven gebruiken we op school enkele methoden omtrent de sociale vaardigheid; de "Kanjertraining" en "Kinderen en omgaan en Normen en Waarden" en de "Goed gedaan Map".

Om pestgedrag aan te pakken zijn enkele voorwaarden van belang, deze worden hieronder beschreven.

Voorwaarden verbonden aan pesten:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen:
leerkrachten, ouders en leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende middengroep)
2. De school moet (in 1^e instantie) proberen het pestprobleem te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt
3. Als pesten optreedt, moeten leerkrachten dat kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten
4. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen, toch weer de kop opsteekt, heeft de school een directe aanpak beschreven (zie verderop in dit verslag)
5. Wanneer de aanpak van het probleem niet het gewenste resultaat oplevert, dan is de inschakeling van de Intern Begeleider een optie

Daarnaast is het mogelijk de schoolcontactpersoon te raadplegen als er sprake is van een klacht. De contactpersoon begeleidt de klager in het klachtproces en adviseert over mogelijke

vervolgstappen. Lijkt een oplossing niet eenvoudig dan kan een externe vertrouwenspersoon ingeschakeld worden via de contactpersoon.

Algemene gegevens rondom pesten:

- De piek van het pesten ligt tussen de 10 en 14 jaar, maar ook in de lagere groepen wordt gepest
- Een pestproject alleen is niet voldoende om een eind te maken aan het pesten. Het is een onderwerp dat regelmatig aan de orde moet komen, zodat ook preventief aandacht aan pesten wordt besteed
- Plagen moet niet verward worden door pesten;

Het verschil tussen pesten en plagen:

Plagen:	Pesten:
<ul style="list-style-type: none"> • De kinderen zijn aan elkaar gewaagd • Het is een spelletje, lolletje zonder dat een ander 'pijn' wordt gedaan • Er is geen verliezer/ winnaar • Het gebeurt bij iedereen 	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt een slachtoffer uitgezocht om de baas over te spelen op een bedreigende manier • Pesten is doelbewust en systematisch • Er wordt gescholden, geslagen, geschopt, geroddeld, bedreigd, vernield, gestolen, buiten gesloten etc. • De pester misbruikt zijn macht • Vaak is er een groepje kinderen dat meedoet met de pester, de meelopers (en zwijgende middengroep)

Het voorkomen van pesten:

Wij willen pesten op onze school zoveel mogelijk voorkomen. De volgende aandachtspunten komen hieraan tegemoet:

- De leerkrachten creëren een veilig pedagogisch en onderwijskundig klimaat
- Het gedrag van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang, zij vervullen een voorbeeldfunctie. Er wordt minder gepest in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar de verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar worden uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd
- Leerkrachten nemen duidelijk stelling in tegen dergelijke gedragingen en letten zelf op hun gedrag. Hier wordt een duidelijke, professionele voorbeeldfunctie verwacht

- Er is veel aandacht voor sociale interactie en relaties. In de kringgesprekken komen onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in de groep, aanpak van ruzies etc. aan de orde
- Er heerst een open sfeer waarin voldoende ruimte bestaat om te praten over gevoelens en ervaringen
- We geven systematisch lessen uit de "Kanjerttraining" (alle leerkrachten hebben een opleiding gevolgd om met deze intensieve aanpak les te mogen geven), daarnaast kunnen we gebruik maken van de methode "Kinderen en omgaan met Normen en Waarden" en de "Goed Gedaan Map"
- De schoolregels van de o.b.s. Commissaris Gaarlandt zijn bij iedereen bekend (staan in de schoolgids en hangen in de gangen)
- Per maand staat er een aandachtsregel centraal in de hele school en wordt deze per groep verder uitgewerkt. Daar wordt binnen de groep op eigen wijze mee omgegaan. In de school hangen posters met deze afspraak

De gouden regels van de o.b.s. Commissaris Gaarlandt zijn:

- * We luisteren naar elkaar
- * We blijven van elkaar af
- * We zijn eerlijk tegen elkaar
- * Schelden? Nee hoor!
- * Iedereen hoort erbij
- * Samen spelen, samen delen
- * We helpen elkaar
- * We zorgen goed voor elkaar
- * Iedereen geeft de ander de kans om rustig te kunnen werken

Ook hebben we enkele plein- en schoolregels die per maand centraal staan. De volgende regels hebben betrekking op de sociale ontwikkeling van kinderen:

- * Je gaat naar een leerkracht toe als jij geplaagd wordt of als er iets gevaarlijks gebeurt
- * We zijn allemaal gelijk, ook al zien we er allemaal anders uit
- * We gedragen ons plezierig en rustig in de school

Daarnaast hangen in elke groep de vijf uitgangspunten van de Kanjertraining en de bijbehorende gedragstypen (vogel/ aap/ konijn en tijger) die overeenkomen met de vier gekleurde petjes:

- * We vertrouwen elkaar
- * We helpen elkaar
- * Niemand speelt de baas
- * Niemand lacht uit
- * Niemand doet zielig

De Kanjertraining:

Kanjertrainingen zijn preventief en curatief en worden gegeven aan kinderen in de basisschoolleeftijd. De methode gaat uit van divers gedrag en leert leerlingen inzicht te krijgen in het eigen gedrag en het gedrag van anderen. De Kanjertraining geeft kinderen handvatten in sociale situaties, waarbij ze geconfronteerd worden met de gevolgen van hun gedrag. Deze informatie krijgen ze van hun klasgenoten en indien nodig van de leerkrachten. In kringgesprekken wordt hier uitgebreid over gesproken m.b.v. diverse lessuggesties.

Het belangrijkste doel van de Kanjertraining is dat een kind positief over zichzelf en een ander leert denken. Als gevolg hiervan heeft het kind minder last van sociale stress. Dit effect is tevens op langere termijn merkbaar.

Bovendien kan de Kanjertraining individueel ingezet worden, de training richt zich dan op leerlingen met uiteenlopende problematiek op het gebied van (psycho-) sociale gedragsproblemen. Deze trainingen worden gegeven door externe deskundigen.

Het principe van de Kanjertraining bestaat uit het bewust worden van vier manieren van reageren. Hierdoor wordt gebruik gemaakt van vier typetjes:

Pestvogel (zwarte pet)

Uitdager, bazig, hork, pester.

De pestvogel denkt goed over zichzelf, maar niet goed over een ander.

Aap (rode pet)

Grapjurk, uitslover, meeloper, aansteller, malloot.

De aap denkt niet goed over zichzelf, maar ook niet goed over een ander.

Konijn (gele pet)

Te bang, vermijdend, faalangstig en stil.

Het konijn denkt slecht over zichzelf en goed over een ander.

Tijger (witte pet)

Zichzelf, gewoon, 'normaal', te vertrouwen, aanspreekbaar op gedrag.

Tijdens de Kanjertraining staan de vijf uitgangspunten (afspraken) centraal. Deze zijn eerder genoemd in het protocol.

Hoe leren we kinderen om te gaan met een pestvogel?

Bijvoorbeeld wanneer een leerling wordt uitgescholden;

Reactiemogelijkheden:

1. de leerling reageert bang als een konijn en de pestvogel scheldt door. Hij zoekt de leerling vaker uit als slachtoffer, want de angstige leerling doet toch niets terug
2. de leerling doet grappig als een aap en denkt; op deze manier red ik mijzelf uit deze situatie. Andere leerlingen denken dan vaak; die doet gek/ raar! En de pestvogel scheldt door, voelt zich daarnaast gesterkt door het aapje
3. de leerling reageert als een pestvogel en scheldt terug, want dit pikt hij niet! Gevolg twee scheldende leerlingen

Bovenstaande reactiemogelijkheden verergeren vaak de (pest)situatie, bovendien wordt het pesten niet gestopt.

4. de leerling reageert daarom als een tijger. De leerling zegt; Nou èn! En loopt vervolgens weg. Als de pestvogel wil uitschelden, gaat hij maar z'n gang, maar de leerling hoeft er niet naar te luisteren. De tijger haalt z'n schouders op en laat de pestvogels en aapjes kletsen

Stappenplan bij ruzies en conflicten:

Stap 1:

Wanneer leerlingen onenigheid met elkaar hebben, proberen ze er eerst zelf uit te komen. Ze geven dit aan door hun gevoel te benoemen: *Stop, ik vind dit niet fijn/ leuk, hou daar mee op.* Vervolgens loopt de leerling weg.

Stap 2:

Op het moment dat één van de twee partijen er niet uitkomt, wordt de hulp van de leerkracht ingeschakeld. Deze zorgt voor een passende oplossing (straf) en worden de ouders van de pestvogel desgewenst ingelicht. De leerkracht benoemt het gedrag van de betreffende leerlingen en koppelt dit aan de petjes.

Belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als "klikken", maar als melden.

Stap 3:

Bij herhaaldelijke ruzies/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling in en volgt een corrigerend gesprek met de leerling die pest/ruzie maakt. Hier worden consequenties aan verbonden.

In de Kanjertraining wordt vaak gevraagd; is het jouw bedoeling om... deze jongen verdrietig te maken? ... de juf boos te maken? ... je moeder teleur te stellen? ... etc. Als dat wel je bedoeling is geweest is je dat gelukt, maar dan heb je nu een probleem, dit wordt niet geaccepteerd. Kinderen willen niet met je spelen als je zo gedraagt. Als je iedereen dwars wil zitten, ben je op de goede weg. Is dat niet je bedoeling? Doe dan anders. Hoe ga je dat aanpakken? Hierbij krijgt de leerling tips van andere kinderen en de leerkracht.

De Kanjertraining probeert elk kind in te laten zien dat het beter en prettiger is voor jezelf en voor een ander om je goed te gedragen.

Iedereen wil toch een kanjer zijn!

NB:

Buitenstaanders (overblijfskrachten, hulpouders) hebben bij een pestprobleem de verantwoordelijkheid om dit bij de leerkracht aan te kaarten. Iedereen binnen de school die leerlingen begeleidt is immers medeverantwoordelijk voor een veilige sfeer binnen school.

- *Een leerling die ziet dat er een ander kind gepest wordt, kan dit ook (anoniem) melden bij de leerkracht. Het moet dan wel om pesten gaan en niet om een klein meningsverschil*
- *Een belangrijke regel is: je mag nergens over klikken, maar als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt er zelf niet uit, dan mag je hulp aan de leerkracht vragen en dat wordt niet gezien als klikken. Deze regel wordt vanaf groep 1 ingevoerd.*

Signaleren:

Als pesten desondanks toch optreedt, proberen de leerkrachten dat te signaleren door te letten op de volgende signalen. Enkele signalen dat slachtoffers van pesten herkenbaar maken is:

- vaak alleen staan in de pauze
- tijdens de pauze bij de pleinwacht gaan staan
- een spel is "toevallig" steeds net begonnen als hij of zij erbij komt
- vaak alleen met jongere kinderen speelt
- niet naar buiten wil op school
- 'zuchten', 'piepen' en 'klagen' van andere kinderen, als het betreffende kind een idee oppert, dat wel geaccepteerd zou worden indien een ander kind dat idee aangedragen zou hebben
- veel geroddel in de groep
- als andere kinderen zich negatief uitlaten over familieleden van dat kind
- indien andere kinderen alles maar stom vinden van het betreffende kind, m.b.t. kleding, haardracht, keuze van de rugzak, etc.
- als andere kinderen negatiever reageren op een fout van het kind, dan dat ze doen bij hun gemiddelde klasgenoot
- het kind niet meer naar school wil, of aangeeft zich ziek te voelen
- bepaalde kleren niet meer aan wil hebben naar school, de club, of...
- gauw boos of prikkelbaar is
- niet meer buiten wil spelen en zich opsluit in huis
- het kind wordt niet (meer) of nooit uitgenodigd op partijtjes van klasgenoten
- volstrekt doodzwijgen

- mishandelen (geestelijk en lichamelijk)
- bedreigd worden, lichamelijk/ geestelijk mishandeld worden
- nooit de echte naam van een klasgenoot gebruiken, maar een bijnaam
- voortdurend zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot
- cadeaus eisen of geld afpersen
- het slachtoffer voortdurend de schuld van iets geven
- het slachtoffer uitschelden of ertegen gaan schreeuwen
- briefjes doorgeven

Hulp:

De pester heeft hulp nodig.

Pesters zijn fysiek sterker dan hun klasgenoten en zien hen als 'waardeloos'. Ze zijn agressief; neigen tot agressieve reacties in verschillende situaties, hebben een zwakke controle over hun agressie en een positieve houding ten opzichte van geweld. Ze kunnen hun slachtoffers tiranniseren, geld afpersen, klasgenoten opdracht geven het gepeste kind te mishandelen of dat zelf doen. Echte pesters lopen vier keer zoveel meer risico om later crimineel gedrag te vertonen in vergelijking met andere kinderen.

Hulp kan bestaan uit:

- een corrigerend gesprek
- een probleemoplossend gesprek
- een rollenspel
- een gesprek met de ouders
- een training in sociale vaardigheden
- schorsing of verwijdering

Het corrigerend gesprek:

Een corrigerend gesprek is kort. De leerling wordt aangesproken op zijn/ haar pestgedrag en er volgen consequenties op het negatieve gedrag. De leerkracht benoemt de ontstane onveilige situatie op school.

Het probleemoplossend gesprek:

Als het corrigerend gesprek geen resultaat oplevert, voert de leerkracht een aantal probleemoplossende gesprekken met de pester om de oorzaak van het pestgedrag helder te krijgen. Dit is nodig om tot de juiste hulp/ aanpak te komen.

Gevoeligheid:

Is de oorzaak enigszins duidelijk, dan probeert de leerkracht vervolgens de gevoeligheid van de pester te vergroten. De leerkracht probeert in te spelen op de emotie en het inlevingsvermogen van de pester. Dit kan op verschillende manieren; door brieven van ouders van gepeste kinderen of van gepeste kinderen zelf te laten lezen, door samen naar videobanden van gesprekken met gepeste kinderen of hun ouders te bekijken, pestsituaties naspelen in een rollenspel. Verder kan de leerkracht afspraken maken met de pester over gedragsverandering. Aan het einde van elke week komt de naleving van deze afspraken in een kort gesprek aan de orde.

NB. De leerkracht houdt bij wanneer hij met de pester heeft gesproken en welke afspraken zijn gemaakt. Dossiervorming!

Gesprek met de ouders:

Als ook dit niet leidt tot gedragsverandering, is het tijd om een gesprek met de ouders van de pester aan te gaan. *Het advies is om dit pas te doen, wanneer de voorgaande acties op niets uitlopen.*

Kinderen weten vaak niet wat ze andere kinderen aandoen en zijn eenvoudig te beïnvloeden in een positieve richting. Maar soms verandert het pestgedrag niet en blijven ze een bron van onveiligheid voor hun klasgenoten. In een gesprek met de ouders van de pester wordt - tactisch, maar duidelijk - verteld wat hun kind anderen aandoet. Er wordt een beroep gedaan op de medewerking van de ouders om een einde te maken aan het pestgedrag.

In dit stadium kunnen ouders niet (meer) ontkennen dat hun kind pest: de school heeft namelijk alle activiteiten vastgelegd (dossiervorming).

Sociale vaardigheidstraining:

Als het pestgedrag blijft voortduren, adviseert school de mogelijkheid voor het volgen van een sociale vaardigheidstraining. Hierbij regelen ouders zelf hulp via externe deskundigheid. (Belangrijk is te vermelden dat de school werkt volgens de Kanjertraining.)

Hulp aan het gepeste kind:

Kinderen die voortdurend worden gepest, kunnen op verschillende manieren reageren: ze kunnen passief worden of ze gaan juist uitdagen. Beide vormen van gedrag zijn 'aangeleerd', en

aangeleerd gedrag, kan ook weer worden afgeleerd. Een sociale vaardigheidstraining biedt hierbij een uitkomst.

Advies:

Adviezen aan ouders van pesters:

- Neem het probleem serieus
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
- Probeer achter de mogelijke oorzaak van het pesten te komen
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet (inlevingsvermogen)
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport, of activiteit met leeftijdsgenoten (leren omgaan met winnen/ verliezen, uitingsvorm, etc.)

Adviezen aan ouders van gepeste kinderen:

- Pesten op school kunt u het beste direct bij de leerkracht melden. Daarnaast kan een gesprek met de Intern Begeleider, de directie, schoolcontactpersoon (indien er sprake is van een klacht) of het bevoegd gezag (bestuur Stichting Promes) een mogelijkheid zijn
- Wordt uw kind al lange tijd gepest, dan vraagt dat om een uitgebreide aanpak. Belangrijk is om contact op te nemen met de school, zij kunnen een belangrijke rol spelen in het oplossen van het pestprobleem
- Daarnaast is het inwinnen van informatie over pesten raadzaam; ga eens kijken op school, het schoolplein. Of kijk samen met uw kind naar een DVD over pesten. (Informatiefolders over pesten, internet als een mogelijke informatiebron.)
- Als u er van uw kind met niemand over mag praten, steun dan uw kind, geef het achtergrondinformatie en probeer uw kind ervan te overtuigen dat de leerkracht kan helpen en de school het voorzichtig zal aanpakken. (Voordat u dit belooft, is het raadzaam dit met de leerkracht te bespreken.)
- Beloon uw kind en help het zijn zelfvertrouwen en zelfrespect terug te krijgen
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport, zodat hij/ zij in een spel of motorische vaardigheid kan uitblinken
- Blijf in gesprek met uw kind
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt
- Laat uw kind opschrijven wat het heeft meegemaakt/ of houd het pesten bij in een logboek of agenda. (Een manier om vervelende ervaringen te verwerken.)

Adviezen aan alle andere ouders

- Neem het probleem serieus: het kan ook uw kind overkomen
- Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- Maak het tot een gemeenschappelijk probleem
- Praat met uw kind over school, over de relaties in de groep
- Geef af en toe informatie over pesten: wie doen het, wat doen zij en waarom?
- Corrigeer uw kind als het voortdurend anderen buitensluit
- Leer uw kind voor anderen op te komen

Pesten en de mobiele telefoon of computer

Extra aandacht besteden we aan pesterijen m.b.v. de mobiele telefoon of de computer.

Enkele feiten:

- In bijna alle gezinnen hebben kinderen toegang tot de computer en wordt deze gebruikt als communicatiemiddel (e-mail/ chatten/ msn, etc.)
- 70% van de kinderen hebben op vroege leeftijd een mobiele telefoon
- "Cyberpesten" is een ernstige en gevaarlijke vorm van pesten
- 85% van de middelbare scholen gebruikt het mobieltje om te pesten

Een belangrijke schoolregel is dat we "dure" apparaten thuislaten. Dat betekent ook voor de mobiele telefoon. Wordt het mobieltje meegenomen naar school, dan dient deze 's morgens bij de leerkracht te worden ingeleverd. Ongeoorloofd gebruik maar ook ontvreemding van het high-tech materiaal wordt op deze wijze bemoeilijkt. Daarnaast is het belangrijk het gebruik van de mobiele telefoon en de computer als communicatiemiddel bespreekbaar te maken in de groep. Wat zijn de mogelijkheden van deze communicatiemiddelen en welke gevaren schuilen in alle mogelijkheden.

Stroomdiagram Pesten

